

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Sk/13/2021
Identifikačné číslo spisu: 7020200055
Dátum vydania rozhodnutia: 30. marca 2022
Meno a priezvisko: JUDr. Zdenka Reisenauerová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2022:7020200055.1

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Zdenky Reisenauerovej, členky senátu JUDr. Jany Martinčekovej a člena senátu Mgr. Michala Novotného (sudca spravodajca) vo veci žalobkyne: G., nar. XX.. XXXX, bytom C., zastúpenej: JUDr. Tatiana Jánošíková, advokátka, Rooseveltova 6, Košice, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8 až 10, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia z 31. októbra 2019 č. XXX XXX XXXX X, o kasačnej sťažnosti žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k. 5 Sa 3/2020-34 zo 16. marca 2021 takto

rozhodol:

- I. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť zamietla.
- II. Účastníkom konania nepriznáva právo na náhradu trov kasačného konania.

Odôvodnenie

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z obsahu súdneho spisu vyplýva, že žalobkyňa sa narodila s poškodením zraku, kvôli čomu po dosiahnutí plnoletosti 31. júla 1985 požiadala o invalidný dôchodok z mladosti. Posudková komisia sociálneho zabezpečenia Okresného národného výboru Košice - vidiek 4. marca 1986 posúdila jej zdravotný stav. Zistila, že žalobkyňa trpí nekorigovanou krátkozrakosťou stredne ťažkého stupňa s horizontálnym nystagmom v dôsledku vrodenej zrakovej chyby. Neuznala ju však za úplne invalidnú v zmysle § 32 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb. o sociálnom zabezpečení účinného do 30. septembra 1988, pretože sa úplne invalidnou nestala pred dovŕšením veku rozhodujúceho pre skončenie povinnej školskej dochádzky. Posudková komisia dospela k záveru, že podľa § 32 ods. 2 cit. zák. ako občan s podstatne obmedzenou možnosťou pracovného uplatnenia môže vykonávať práce bez nárokov na zrkovú ostrosť ako napr. upratovačka, robotníčka v zeleninárstve a pod. Vychádzajúc z tohto posudku Úrad dôchodkového zabezpečenia Bratislava rozhodnutím z 20. marca 1986 zamietol jej žiadosť o priznanie invalidného dôchodku. Žalobkyňa nepodala proti rozhodnutiu opravný prostriedok, čím nadobudol právoplatnosť.

2. O tri roky nato žalobkyňa požiadala o priznanie dôchodku manželky. Jednou z alternatívnych zákonných podmienok jeho priznania bola podľa § 51 ods. 1 písm. b) zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení účinného od 1. októbra 1988 invalidita manželky občana. Kvôli výraznej progresie zrakovej poruchy žalobkyne ju posudková komisia uznala za invalidnú od 3. mája 1989 podľa § 29 ods. 2 písm. a) cit zákona. kvôli čomu jej bol dôchodok manželky priznaný.

3. V roku 2017 požiadala žalobkyňa žalovanú o výplatu invalidného dôchodku. Hoci posudkový lekár určil od 30. novembra 2013 mieru poklesu zárobkovej schopnosti žalobkyne na 80 %, žalovaná jej žiadosť zamietla. Vyšla totiž zo zistenia, že žalobkyňa nezískala potrebné obdobie dôchodkového poistenia podľa § 72 zákona č. 461/2003 o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov poistení, a preto jej nevznikol nárok na invalidný dôchodok. Odvolanie žalobkyne proti tomuto rozhodnutiu generálny riaditeľ žalovanej zamietol, čím nadobudlo právoplatnosť.

4. V roku 2019 žalobkyňa novou žiadosťou požiadala o výplatu invalidného dôchodku. Posudkový lekár pobočky Sociálnej poisťovne v Košiciach po preskúmaní jej zdravotného stavu ustálili, že kvôli praktickej slepote (kategória VII oddiel A položka 4 prílohy č. 4 cit. zákona) predstavuje miera poklesu schopnosti žalobkyne vykonávať zárobkovú činnosť 80 % už od 1. januára 2004, t. j. od účinnosti zákona č. 461/2003 Z. z. Žalovaná však rozhodnutím z 5. augusta 2019 zamietla aj túto žiadosť. Vyšla totiž z názoru, že podľa § 72 ods. 1 písm. e) cit. zák. v znení účinnom k 1. januáru 2004 musela žalobkyňa získať aspoň päť rokov dôchodkového poistenia v posledných 10 rokoch pred vznikom invalidity. Keďže žalobkyňa v posledných desiatich rokoch pred 1. januárom 2004 nezískala ani jeden deň dôchodkového poistenia, nespĺnila tento zákonný predpoklad na vznik nároku.

5. Proti rozhodnutiu podala žalobkyňa odvolanie, v ktorom žiadala prehodnotiť dátum vzniku jej invalidity. Je totiž prakticky slepá na obe oči už od narodenia a kvôli tomu nemohla navštevovať školu, ani vykonávať žiadne zamestnanie a zárobkovú činnosť. Posudkoví lekári pobočky, ale aj ústredia žalovanej zotrvali na pôvodnom posudku, že žalobkyňa je invalidná od 1. januára 2004. Vychádzajúc z uvedeného generálny riaditeľ žalovanej tu preskúmaným rozhodnutím z 31. októbra 2019 zamietol odvolanie žalobkyne. V odôvodnení doplnil, že podľa § 255 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom k 1. januáru 2004 sa za obdobie dôchodkového poistenia považuje aj zamestnanie a náhradná doba získané pred 1. januárom 2004 podľa zákona č. 100/1988 Zb. Žalobkyňa však nezískala ani náhradnú dobu za starostlivosť o dieťa, pretože na to by podľa § 9 ods. 1 písm. e) cit. zák. musela byť aspoň rok zamestnaná. Tento zákonný predpoklad však žalobkyňa nespĺňa, keďže nikdy nepracovala. Žalovaná preskúmala nárok žalobkyne aj podľa § 293ax zákona č. 461/2003 Z. z. účinného od 1. januára 2010. Aj podľa neho však žalobkyňa získala len 8 rokov a 109 dní dôchodkového poistenia, nie potrebných 10 rokov. Žalovaná zdôraznila, že invaliditu z mladosti do veku nezaopatreného dieťaťa zákon č. 100/1988 Zb., ani zákon č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom k 1. januáru 2004 neupravovali.

6. Správnu žalobu, ktorú žalobkyňa podala proti rozhodnutiu žalovanej z 31. októbra 2019, správny súd zamietol tu napadnutým rozsudkom č. k. 5 Sa 3/2020-34. Zistil, že lekárske posudky nevykazovali žiadnu pochybnosť o určení invalidity žalobkyne a žalovaná pri nepriznaní invalidného dôchodku postupovala v súlade s § 72 ods. 1 písm. e) zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom k 1. januáru 2004. Žalovaná sa náležite vysporiadala s námietkami žalobkyne a navyše sa zaoberala aj tým, či s ohľadom na dátum vzniku invalidity možno zohľadniť aj náhradné doby.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenia k nej

7. Včas podanou kasačnou sťažnosťou sa žalobkyňa domáha zmeny tohto rozsudku, tak že kasačný súd zruší rozhodnutia žalovanej a vec jej vráti na ďalšie konanie. Zopakovala argumentáciu z predchádzajúcich podaní a doplnila, že správny súd vec nesprávne právne posúdil, keď nezohľadnil, že invalidnou je už od roku 1989. Tiež uviedla, že rozhodnutie žalovanej je porušením zásad vyplývajúcich z Ústavy Slovenskej republiky, ako aj medzinárodných dohovorov, ktorými je SR viazaná. Podľa žalobkyne treba v jej prípade použiť výklad, ktorý bráni neprimeranej tvrdosti zákona, ktorý na ňu v dôsledku formalistického prístupu správnych orgánov dopadá.

8. Žalovaná navrhla kasačnú sťažnosť zamietnuť, pretože jej dôvody nie sú dané. Dodala, že žalobkyni by nárok na invalidný dôchodok nevznikol ani v prípade, ak by ju žalovaná uznala invalidnou od roku 1989.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

9. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP), na ktorý od 1. augusta 2021 prešiel výkon súdnictva z Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (§ 101e ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch v znení neskorších predpisov), preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) bez ohľadu na uplatnené kasačné body (§ 453 ods. 2 v spojení s § 203 ods. 2 SSP).

10. Predmetom prieskumu v prerokúvanej veci sú rozhodnutia žalovanej, ktorými žalobkyni nepriznala invalidný dôchodok. Nárok na výplatu invalidného dôchodku si žalobkyňa v tu prerokúvanej veci uplatnila v roku 2019, a to podľa zákona č. 461/2003 Z. z. Podľa § 109 ods. 1 cit. zák. nárok na (okrem iného) dôchodkovú dávku [teda aj invalidný dôchodok - § 13 ods. 2 písm. b) cit. zák.] vzniká odo dňa splnenia podmienok ustanovených týmto zákonom, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa § 109 ods. 2 cit. zák. je vznik nároku na dávku základným predpokladom, aby vznikol nárok na jej výplatu. Z citovaných ustanovení vyplýva, že deň vzniku nároku je zásadne deň splnenia podmienok podľa uvedeného zákona, z čoho možno vyvodiť, že tieto podmienky musia byť splnené už za účinnosti tohto zákona. Len pokiaľ zákon výslovne ustanoví, že určité podmienky sa majú posudzovať k skoršiemu dátumu, ktorý predchádza účinnosť zákona, možno splnenie týchto podmienok posudzovať spätne.

11. Podmienky nároku na invalidný dôchodok boli od 1. januára 2004 upravené v § 70 zákona č. 461/2003 Z. z. Podľa neho mal poistenec má nárok na invalidný dôchodok, ak sa stal invalidný, získal počet rokov dôchodkového poistenia uvedený v § 72 a ku dňu vzniku invalidity nesplnil podmienky nároku na starobný dôchodok alebo mu nebol priznaný predčasný starobný dôchodok. S účinnosťou od 1. januára 2005 sa toto znenie stalo odsekom 1 v § 70 a s účinnosťou od 1. januára 2008 sa slovo „nesplnil“ zmenilo na „nesplňa“. Obsahovo tak citované ustanovenie § 70 (ods. 1) zákona č. 461/2003 Z. z. zostalo od 1. januára 2004 v zásade nezmenené. Nárok žalobkyne však podľa citovaného ustanovenia možno posúdiť najskôr od jeho účinnosti, teda od 1. januára 2004. Ako už bolo uvedené, najskôr týmto dňom (teda účinnosťou zákona) možno hovoriť o splnení podmienok, ktoré tento zákon ustanovuje, pokiaľ zákon výslovne neustanovuje niečo iné. Žalovaná tak postupovala správne, ak pri posudzovaní nároku na invalidný dôchodok podľa zákona č. 461/2003 Z. z. vyšla z toho, že invalidita podľa § 70 cit. zák. jej mohla vzniknúť najskôr dňom účinnosti tohto zákona, teda 1. januárom 2004. Tým nie je povedané, že žalobkyňa nemala zdravotné postihnutie aj pred týmto dátumom; len na účely zákona č. 461/2003 Z. z. možno jej stav za invaliditu v právnom zmysle označiť až dňom jeho účinnosti.

12. Podľa cit. § 70 (ods. 1) zákona č. 461/2003 Z. z. jednou z nevyhnutných podmienok nároku na invalidný dôchodok je získanie určitej minimálneho obdobia dôchodkového poistenia. Toto obdobie sa u poistenca staršieho ako 28 rokov podľa § 72 ods. 2 cit. zák. zisťuje z posledných desiatich rokov pred vznikom invalidity. Keďže invalidita žalobkyne podľa citovaného predpisu vznikla 1. januára 2004, žalovaná obdobie dôchodkového poistenia zisťovala z obdobia 10 rokov predtým. V tomto období však žalobkyňa podľa zistení žalovanej nezískala žiadne obdobie dôchodkového poistenia, a to ani pri započítaní náhradných dôb podľa § 255 zákona č. 461/2003 Z. z. Započítaniu akejkoľvek náhradnej doby totiž bránilo predvetie § 9 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb., podľa ktorého sa náhradné doby môžu započítať len do dôb zamestnania, ktoré samo trvalo aspoň rok. Žalobkyňa však až do 31. decembra 2003 nezískala žiadnu dobu zamestnania v zmysle § 8 cit. zák. Na základe uvedeného tak žalovaná správne uzavrela, že žalobkyňa nespĺnila jednu z kumulatívnych podmienok vzniku nároku na invalidný dôchodok podľa § 70 (ods. 1) zákona č. 461/2003 Z. z.

13. Žalobkyňa však okrem iného namietala, že splnila podmienky § 72 ods. 3 v spojení s § 70 ods. 2 cit. zákona. Ustanovenie § 70 ods. 2 bolo do zákona č. 461/2003 Z. z. doplnené s účinnosťou od 1.

januára 2005. Podľa neho má fyzická osoba má nárok na invalidný dôchodok aj vtedy, ak sa stala invalidnou v období, v ktorom je nezaopatreným dieťaťom a má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky. Nárok na invalidný dôchodok tejto fyzickej osobe vzniká najskôr odo dňa dovŕšenia 18 rokov veku. Na toto ustanovenie nadväzuje § 72 ods. 3 cit. zák. v znení účinnom od 1. januára 2005, ktorý v prípade takejto osoby považuje podmienku potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia za splnenú. Vychádzajúc z vyššie uvedeného výkladu však nárok na invalidný dôchodok podľa tohto ustanovenia mohol vzniknúť, len ak sa podmienky jeho vzniku splnili v čase jeho účinnosti, teda nie skôr než 1. januára 2005. Nárok tak mohol vzniknúť len osobe, ktorá k 1. januáru 2005 ešte bola invalidným nezaopatreným dieťaťom. Podľa § 9 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. sa môže dieťa považovať za nezaopatrené najneskôr do dosiahnutia 26 rokov veku. Žalobkyňa však k 1. januáru 2005 už dovŕšila 37 rokov, v dôsledku čoho sa nemohla považovať za nezaopatrené dieťa. Preto jej nemohol vzniknúť nárok na invalidný dôchodok podľa § 70 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. Zo žiadneho ustanovenia uvedeného zákona nevyplýva, že by sa podmienka vzniku invalidity nezaopatreného dieťaťa u osôb, ktoré dávno pred účinnosťou tohto zákona prestali byť nezaopatrenými deťmi, mala posudzovať spätne, teda v čase, kedy týmito nezaopatrenými deťmi boli.

14. Uvedené závery dosvedčuje aj dôvodová správa k citovanému ustanoveniu (Národná rada Slovenskej republiky, III. volebné obdobie, tlač 647). Pôvodné prechodné ustanovenie § 263 ods. 12 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2004 (dnes: § 263 ods. 14) totiž ukladalo, aby sa až do 31. decembra 2004 podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004 (teda v zásade podľa zákona č. 100/1988 Zb.) posudzoval nárok na invalidný dôchodok osôb, ktoré dovŕšili 18 rokov veku, stali sa invalidné pred dovŕšením veku, v ktorom sa končí povinná školská dochádzka, a nezískali potrebný počet rokov dôchodkového poistenia. Pôvodné znenie § 70 zákona č. 461/2003 Z. z. totiž neobsahovalo dnešný odsek 2, teda nedovoľovalo takýmto osobám získať invalidný dôchodok. Citované prechodné ustanovenie tak až do 31. decembra 2004 predlžovalo najmä uplatňovanie § 33 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb., ktoré takýmto osobám umožňovalo získať invalidný dôchodok. Hoci podľa pôvodnej koncepcie zákona č. 461/2003 Z. z. nemali byť takýmto osobám vyplácané invalidné dôchodky zo sociálneho poistenia, doplnením odseku 2 do § 70 sa od 1. januára 2005 táto novota opustila a v ich priznávaní sa tak pokračovalo.

15. Aby fyzické osoby, ktoré pred účinnosťou § 70 ods. 2, teda pred 1. januárom 2005, sa stali invalidnými, no nedovŕšili 18 rokov veku, neprepadli cez nové zákonné podmienky, bolo od 1. januára 2005 zároveň doplnené prechodné ustanovenie § 263 ods. 15 zákona č. 461/2003 Z. z. Podľa neho má nárok na invalidný dôchodok v § 70 ods. 2 cit. zákona aj fyzická osoba narodená v období od 1. januára 1987 do 31. decembra 2004, ktorá sa stala invalidnou podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2005 pred dovŕšením veku, v ktorom sa končí povinná školská dochádzka. Citované ustanovenie tak celkom zreteľne vymedzuje rozsah, v akom sa má nová úprava (§ 70 ods. 2) účinná od 1. januára 2005 aplikovať na situácie, ktoré nastali pred jej účinnosťou. Z takto vymedzeného rozsahu vyplýva, že na osoby narodené pred 1. januárom 1987 sa citované ustanovenie nemôže vzťahovať. Takáto úprava zodpovedá účelu novelizácie, keďže osoby narodené pred týmto dňom dovŕšili vek 18 rokov pred 1. januárom 2005, teda v období, kedy takýto nárok mohli získať na základe § 33 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb., prípadne na základe citovaného prechodného ustanovenia § 263 ods. 12 zákona č. 461/2003 Z. z. Žalobkyňa sa však celkom zreteľne narodila skôr než v roku 1987, takže s ohľadom na § 263 ods. 15 cit. zák. sa na ňu § 70 ods. 2 tohto zákona nemá vzťahovať.

16. Ako vyplýva z citovaného § 109 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z., vznik nároku na dávku sa posudzuje podľa uvedeného zákona, len ak samotný zákon neustanovuje niečo iné. Vo vzťahu k úprave invalidných dôchodkov ustanovenia § 261 až 263 cit. zák. zachovávali, resp. určitým spôsobom modifikovali invalidné dôchodky, na ktoré vznikol nárok podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003. Zo znenia citovaných ustanovení je však zrejmé, že základným predpokladom ich aplikácie bolo, aby poistencovi už pred 1. januárom 2004 vznikol nárok na invalidný dôchodok. Podľa § 32 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb. v znení účinnom do 31. augusta 1984 invalidný dôchodok patrila aj občanovi, ktorý sa stal úplne invalidným pred dovŕšením veku rozhodujúceho pre skončenie povinnej školskej dochádzky, nemohol byť preto zamestnaný vôbec alebo po dobu potrebnú na nárok na tento dôchodok a dosiahol vek 18 rokov. Podľa § 34 ods. 1 zákona č. 63/1978 Zb. o opatreniach v sústave základných a stredných škôl povinná školská dochádzka musela začať najneskôr začiatkom

školského roka po dovŕšení ťest' rokov, resp. sedem rokov veku. Povinná ťkolská dochádzka žalobkyne tak mala začať najneskôr začiatkom ťkolského roka 1974/1975. Podľa § 34 ods. 2 cit. zákona povinná ťkolská dochádzka trvala desať rokov, takže by sa skončila najneskôr koncom ťkolského roka 1983/1984, teda 31. augusta 1984. Aby žalobkyňa bola mohla získať nárok na invalidný dôchodok z mladosti podľa § 32 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb., musela sa by sa stať úplne invalidnou do 31. augusta 1984. Posudková komisia však eťte 20. marca 1986 dospela k záveru, že žalobkyňa sa v tomto čase úplne invalidnou nestala. Naopak, prvýkrát bola uznaná za invalidnú až od 3. mája 1989, teda dávno po čase, ktorý bol rozhodný pre priznanie invalidného dôchodku z mladosti podľa § 32 ods. 2 zákona č. 121/1975 Zb. alebo neskoršieho § 33 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb.

17. Uznanie invalidity žalobkyne v roku 1989 viedlo k tomu, že jej bol podľa § 29 ods. 2 písm. a) zákona č. 100/1988 Zb. priznaný dôchodok manželky. Pre jeho priznanie sa však podľa § 51 ods. 1 písm. b) cit. zák. nevyžadovalo splnenie podmienky potrebnej doby dôchodkového poistenia, ani uznanie invalidity do veku, ktorým sa končí povinná ťkolská dochádzka. Dôchodok manželky bola samostatná dávka pre manželku, ktorá nezískala z dôchodkového zabezpečenia nárok na vlastný dôchodok a zároveň nebola ani zárobkovo činná. Naopak, nárok na invalidný dôchodok mohol podľa § 29 zákona č. 100/1988 Zb. vzniknúť, len ak žalobkyňa okrem invalidity splnila aj druhú podmienku, a to získanie potrebných dôb zamestnania. Tie však žalobkyňa nezískala, pretože nikdy nepracovala, a tak sa jej podľa už cit. § 9 zákona č. 100/1988 Zb. nemohla započítať ani náhradné doby. Žalobkyňa tak k 31. decembru 2003 nikdy nesplnila nárok na invalidný dôchodok podľa predpisov účinných do tohto dátumu, v dôsledku čoho sa na ňu ani nevzťahovali prechodné ustanovenia § 261 až 263 zákona č. 461/2003 Z. z. Naopak, vyplácaný dôchodok manželky sa jej podľa prechodného ustanovenia § 267 cit. zák. mal vyplácať naďalej ako dôchodok manželky podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003. Z citovaného ustanovenia nijako nevyplýva, že by sa tento dôchodok mal zmeniť na invalidný dôchodok, hoci aj dôvodom jeho priznania bola invalidita manželky [§ 51 ods. 1 písm. b) zákona č. 100/1988 Zb.].

18. Konečne, na nárokoch žalobkyne nezmenilo nič ani nové ustanovenie § 293ax zákona č. 461/2003 Z. z. účinné od 1. januára 2010. Podľa odseku 1 cit. paragrafu síce žalovaná mala podľa predpisov účinných od 1. januára 2010 rozhodnúť o nároku na invalidný dôchodok poistencovi, ktorému nevznikol nárok na invalidný dôchodok podľa predpisov účinných pred týmto dňom, pretože nezískal potrebný počet rokov dôchodkového poistenia. Toto ustanovenie dopadalo aj žalobkyňu, keďže jej pred 1. januárom 2010 skutočne nevznikol takýto nárok. Ustanovenie odseku 2 však určovalo, že invalidita sa má v tomto prípade určiť najskôr od 1. januára 2010, a odsek 3 ustanovuje, že počet rokov dôchodkového poistenia na vznik nároku na invalidný dôchodok sa zisťuje z obdobia predo dňom, od ktorého bol určený vznik invalidity po 31. decembri 2009. Keďže žalobkyňa je nesporne invalidná od roku 1989, podľa citovaných ustanovení sa vychádza z toho, že jej invalidita vznikla 1. januára 2010, a od tohto dňa sa počíta obdobie, z ktorého sa zisťuje potrebný počet rokov dôchodkového poistenia (§ 72 zákona č. 461/2003 Z. z.). Ako však správne uzavrela žalovaná, žalobkyňa ani v tomto prípade nezískala potrebných 10 rokov dôchodkového poistenia, ktoré k tomuto dňu potrebovala podľa § 72 ods. 1 písm. f) cit. zák.

19. Nemožno sa stotožniť ani s námietkou žalobkyne, že vyslovené právne názory nie sú v súlade s ústavou, resp. medzinárodnoprávnymi záväzkami. Podľa čl. 39 ods. 1, 4 a 5 ústavy majú občania právo na primerané hmotné zabezpečenie (okrem iného) pri nespôsobilosti na prácu. Ďalej každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok. Podrobnosti o týchto právach má ustanoviť zákon. Týmto sociálnym právam zodpovedá pozitívny záväzok štátu, teda jeho realizácia vyžaduje pozitívne plnenie. Podoba a obsah týchto plnení závisia od ekonomických a hospodárskych možností štátu, takže zákonodarca má v tomto smere širokú mieru voľného uváženia. Preto sa podľa čl. 51 ods. 1 ústavy možno domáhať tohto práva len v medziach zákonov, ktoré ho vykonávajú. Podľa judikatúry ústavného súdu limity treba hľadať predovšetkým v ústavných princípoch a v požiadavke ochrany ďalších hodnôt, na ktorých je ústava založená a ktoré chráni (porov. napr. nález sp. zn. PL. ÚS 8/2014). Z § 2 písm. b) druhého bodu zákona č. 461/2003 Z. z. vyplýva, že invalidné poistenie ako jedna zo súčastí sociálneho poistenia je poistením pre prípad poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodob

nepriaznivého zdravotného stavu. Zo všetkých vyššie citovaných ustanovení zákona č. 461/2003 Z. z. je zrejme, že poskytovanie dávok sociálneho poistenia je zásadne naviazané na predchádzajúcu účasť na tomto poistení, takýmto riešením však zákonodarca neprekračuje limity svojho uváženia. Sociálne poistenie totiž nie je jediným spôsobom, ako zákonodarca realizuje svoj pozitívny záväzok z citovaných ustanovení. Ďalšími zákonmi, ktorými tak zákonodarca robí, sú napríklad zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi alebo zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia. Preto nemožno tvrdiť, že k porušeniu základného práva žalobkyne podľa čl. 39 ústavy dochádza len kvôli tomu, že nemohla splniť zákonom ustanovené podmienky na priznanie invalidného dôchodku.

20. Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (č. 317/2010 Z. z.), ktorý pre Slovenskú republiku nadobudol platnosť 25. júna 2010, je na základe uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky medzinárodnou zmluvou, ktorá má podľa čl. 7 ods. 5 ústavy prednosť pred zákonmi. V judikatúre ústavného súdu nie je sporné, že tento Dohovor môže predstavovať referenčnú normu na účely konania podľa čl. 125 ústavy, teda posudzovania súladu zákonov a ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov (porov. nález sp. zn. PL. ÚS 16/2018). Z toho však nemožno vyvodiť, že by tento Dohovor zakladal subjektívne práva jednotlivcov, ktorým by zodpovedala povinnosť štátu priznávať určité konkrétne hmotné nároky (porov. uznesenie sp. zn. II. ÚS 737/2015 s výslovným vyrovnaním sa s predošlým nálezhom sp. zn. I. ÚS 313/2012, v ktorom povaha tohto Dohovoru nebola nijako bližšie analyzovaná). Účinky jednotlivých článkov Dohovoru sú vo všeobecnosti upravené v jeho čl. 4. Ustanovenia čl. 4 ods. 1 a 3 jednoznačne odkazujú na potrebu prijať legislatívu na účely vykonania tohto Dohovoru. Ďalej samotný čl. 4 ods. 2 výslovné upravuje, že priamo uplatniteľné sú záväzky štátu vyplývajúce z tohto Dohovoru, a nie subjektívne práva jednotlivcov (porov. aj originálne znenie v ang. jazyku: „obligations contained in the present Convention that are immediately applicable“). Tento náhľad na Dohovor potvrdzuje aj právna doktrína, podľa ktorej „Dohovor nie je priamo aplikovateľný; stáva sa zdrojom individuálnych práv, len ak je inkorporovaný do vlastného právneho poriadku zmluvného štátu“ (pozri Kanter, Arlene S. The Development of Disability Rights under International Law. From Charity to Human Rights. Abingdon, New York: Routledge, 2015, s. 45).

21. Uvedené závery sa v celom rozsahu vzťahujú aj na čl. 28 uvedeného Dohovoru, na ktorý sa odvoláva žalobkyňa. Podľa čl. 28 ods. 1 zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na primeranú životnú úroveň pre ne aj pre ich rodiny a podniknú príslušné kroky, ktorými zaručia a presadia uplatňovanie tohto práva, a podľa čl. 28 ods. 2 zmluvné strany uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na sociálnu ochranu a na využívanie tohto práva a podniknú príslušné kroky, ktorými zaručia a presadia uplatňovanie tohto práva vrátane týchto opatrení s určitými cieľmi. Vychádzajúc z citovaného čl. 4 tohto Dohovoru a citovanej judikatúry ústavného súdu je zrejme, že tieto ustanovenia zaväzujú zmluvné štáty, aby ich implementovali do svojho právneho poriadku a orgány aplikácie práva ich zohľadňovali pri aplikácii príslušných vnútroštátnych právnych predpisov (napr. zákona č. 461/2003). Neobsahujú však také priamo aplikovateľné subjektívne práva jednotlivca, ktoré by oprávňovalo jednotlivca, aby sa domáhal priznania pomoci voči štátu v rozpore s týmito právnymi predpismi alebo nad ich rámec (porov. zhodne rozsudok tun. súdu sp. zn. 9 Sžsk 7/2021).

IV.

Záver

22. Na základe uvedených úvah kasačný súd dospel k záveru, že nie je daný žiaden zo zákonných dôvodov kasačnej sťažnosti v zmysle § 440 SSP, a tak ju podľa § 461 SSP rozsudkom (§ 457 ods. 1 SSP) zamietol.

23. O trovách bolo rozhodnuté podľa § 167 a § 168 v spojení s § 467 ods. 1 SSP, keď žalobkyňa vo veci úspech nemala a žalovaná ho síce mala, kasačný súd však nezistil výnimočne dôvody, aby sa jej nárok na náhradu trov priznal.

24. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 3 : 0 (jednomyseľne).

Poučenie :

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.